

”Unkarilaiset vapaaehtoiset Suomen talvisodassa” -näyttely Sotamuseossa

Talvisodan syttyä hyökkäyksen kohteeksi joutunutta Suomea kohtaan tunnettu myötätunto konkretisoitui joissakin maissa vapaaehtoisina, jotka halusivat lähteä rintamalle auttamaan Suomen puolustustaistelussa. Pohjoismaalaisten, englantilaisten ja virolaisten ohella vapaaehtoisiksi ilmoittautui etenkin unkarilaisia. Maasta lähetettiin helmikuussa 1940 vapaaehtoisipataljoona ja asekuljetuksia (Richly 1996: 134). Tätä kirjoittaessa Suomeen 75 vuotta sitten saapuneista 350 vapaaehtoisesta on enää korkeintaan pari elossa (Blomgren & Richly 8.4.2015).

Suomen Sotamuseon uusittua perusnäyttelynsä avattiin sen tiloissa talvisodan päättymisen 75-vuotispäivänä 13.3.2015 unkarilaisista vapaaehtoisista kertova näyttely ”Unkarilaiset vapaaehtoiset Suomen talvisodassa”. Sen on laatinut Sotamuseo yhteistyössä Unkarin kulttuuri- ja tiedekeskuksen kanssa. Aloite näyttelyyn saatiin Unkari-Keskukselta, jonka johtaja Gábor Richly osallistui näyttelyn suunnitteluun ja käsikirjoittamiseen. Hän myös hankki materiaaleja ja kontakteja. Muina kuraattoreina toimivat Richlyn lisäksi Riitta Blomgren ja Lauri Haavisto.

Tummanpuhuvassa näyttelytilassa riittää tutkittavaa. Näyttelyssä on esillä vapaaehtoisiin liittyvää materiaalia ja runsaasti valokuvia. Suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi laaditut näyttelytekstit avautuvat helposti maallikoillekin. Näyttelyssä voi tutustua myös aiheesta tehtyihin kirjoihin sekä vapaaehtoisista kerättyihin artikkeleihin. Mainittakoon, että Gábor Richlyn vuonna 1996 *Sotahistorialliseen Aikakauskirjaan* kirjoittama artikkeli unkarilaisista vapaaehtoisista on vapaasti ladattavissa Suomen Sotahistoriallisen Seuran verkkosivuilta.

Suuri ansio kiinnostavista materiaaleista on Osmo Wilkunalla, jonka kokoelmasta on näytteillä kiehtovia esineitä ja kuvia. Tiloissa on myös katsottavana vuonna 1993 valmistunut Wilkunan elokuva *Sisu – Unkarilaisen pataljoonan salainen tehtävä*. Elokuvaan haastateltiin 29 unkarilaista veteraania. Vuonna 1991 tehtyjen haastattelujen kymmenen tunnin raakamateriaalista valmistui tunnin mittainen elokuva.

Suomeen tulleet vapaaehtoiset sijoitettiin koulutettaviksi Lapualle (Talvisodan historia 4: 46–47).

Unkarilaiset eivät olleet paikkakunnalla kuin kaksi kuukautta, mutta he jättivät paikallisille vahvat muistot muun muassa paprikalla tuliseksi maustetuilla liharuoillaan sekä pelaamalla jalkapalloa paitahiasillaan pakkasessa. Sotamuseon näyttelyn mielenkiintoisimpia osioita on Lapualla vuosina 2008 ja 2009 ”Tavallisia tarinoita” projektissa kerätyn muistitiedon esittely. Projektin toteuttivat Lapualta kotoisin oleva Niina Ala-Fossi ja hänen unkarilaisyntyinen puolisonsa Ferenc Vilisics. Haastattelujen ohella saatiin kerätyksi valokuvia ja muistoesineitä. Oli mielenkiintoista havaita valokuvista, että nämä esineet muistuttavat suuresti jatkosodan (1941–1944) asematavaiheen aikana tehtyjä puhdetöitä. Unkarilaiset eivät myöskään ole unohtaneet Suomea: näyttelyssä esillä olevat sodan jälkeen kirjoitetut artikkelit kertovat, että unkarilaiset vierailivat maassa. Myös veteraanien lapsenlapset ovat käyneet Suomessa veteraanitapaamisissa (Blomgren & Richly 8.4.2015).

Aikaisemmin unkarilaisia vapaaehtoisia on esitelty Suomessa Sotamuseossa vuonna 2003 Unkarin sotahistoriallisen museon käsikirjoittamassa näyttelyssä. Nykyinen näyttely on avoinna vuoden 2015 loppuun asti. Näyttelyn jatkosta muissa museoissa ei ole toistaiseksi tietoa, mutta Budabestin sotamuseo on alustavasti ilmoittanut olevansa valmis ottamaan näyttelyn tulevaan ohjelmistoonsa.

**Näyttely on esillä Sotamuseossa 31.12.2015 asti.
Museo on suljettu maanantaisin.
Osoite: Liisankatu 1, Helsinki.**

Kirjoittaja Riku Kauhanen on filosofian maisteri arkeologiasta (2012) ja folkloristiikasta (2014) ja on erikoistunut konfliktiarkeologiaan.

Lähteet

Richly, Gábor (1996): Unkari ja Suomen talvisota. Julkaisussa *Sotahistoriallinen aikakauskirja* 15. 134–196.
Sotatieteen laitoksen sotahistorian toimisto (1979): *Talvisodan historiaa 4. Sodasta rauhaan, puolustushaarat ja eräät erityisalat*. WSOY.
Tutkija Riitta Blomgreniltä ja Gábor Richlyltä sähköpostitse 8.4.2015 saadut tiedonannot.